

Web 2.0, Dişil Usu Yeniden İnşa Edebilir mi?

Şevki Işıklı, Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi, Yrd. Doç. Dr, sevki.isikli@marmara.edu.tr

Gamze Gezginci, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Öğr. Gör., ggezginci@gelisim.edu.tr

ÖZ

Web 2.0'ın karakteristiği olan etkileşim (interaktivite), hayatımızdaki en kritik etkisini sosyal medya ile göstermektedir. Bu araştırmada; sosyal medyada kadının temsil biçimiyle kadın düşünme biçimi (dişil us) arasındaki ilişki incelenmektedir. Sosyal medyanın; toplumsal eşitlik bağlamında kadına ne kazandırdığı, çıkamadığı evinden çıkma veya görünemediği toplumda görünürlüğe kavuşma imkânı verip vermediği, geleneksel kadın aklını (us) postmodern durumlara uygun biçimde yeniden biçimlendirip biçimlendirmediği sorularına yanıt aranmaktadır. Bu amaçla ilk aşamada Twitter'ın "kadın" sözcüğüne verdiği ilk 100 yanıt, cinsiyet açısından analiz edilmiştir. İkinci aşamada ise Twitter'dan "popüler bilime karşı ilgiyi" ve "mantıksal düşünmeyi" işaret eden 18 farklı sözcük aranmış; her bir sözcük için Twitter'ın verdiği ilk 50 yanıtın profilleri, cinsiyet açısından istatistiki yöntemle analiz edilmiştir. Analizlerde ilginç bulgulara rastlanmıştır: Teknoloji okur-yazarı bir özne olarak dişil us, sosyal medya özgürlüğünden yararlanmak ve kendini yeniden oluşturmak isterken eril usun tahakkümüne maruz kalmaktadır. Kadınlara erkeklerin sosyal normlar açısından hâlihazırda eşitsiz durumu, ussal bir özne olarak sosyal medyada kendini yeniden inşa etme sürecinde de varlığını sürdürür. Eril ustan farklı olarak dişil us, rasyonel nitelikleri öne çıkan içerikler paylaştığında, kadını ahlaki ve ailevi bir nesne olarak tanımlayan geleneksel paradigmanın toplumsal yaptırımlarına (küçümseme, alaya alma, önemsizleştirme, konumlandırma, nefret söylemi vb.) hatta tacize maruz kalmaktadır. Bu nihai durum, sosyal medyada dişil usun cesaretini kırmakta, eril us ile teknoloji arasında kurulan egemen görüşü ise pekiştirmektedir. Bu yüzden Web 2.0 da kadınların teknolojiyle karşılıklı bir diyalektiğe girmelerine, düşünme gücü ve düşünce dünyalarını genişletmelerine izin vermemektedir.

Anahtar Sözcükler: Toplumsal Cinsiyet, Dişil Us, Eril Us, Sosyal Medya, Web 2.0, Teknolojinin Cinsiyeti.

Can Web 2.0 Reconstruct Woman's Reason?

ABSTRACT

The interaction characteristic of Web 2.0 shows the most critical impact in our lives by social media. In this study; the relationship between the form of female representation and the way of thinking of women in the social media is examined. Social media; In the context of social equality, what gives or doesn't gives as an opportunity to woman to get out of the house that they cannot come out, or they are able to achieve visibility in the society that they are invisible, They are Seeking answers to the question of whether traditional women's mind reformulates and shapes them appropriately for postmodern situations For this purpose the first 100 responses that Twitter gave to the word "woman" were analyzed in terms of gender. In the second stage, 18 different words were searched from Twitter indicating "interesting about popular science" and "logical thinking"; the profiles of the first 50 responses given by Twitter for each word were analyzed statistically in terms of gender. In the analyzes, interesting results were encountered: As a technology literate subject, the female mind is exposed to the domination of the male mind

while seeking to take advantage of social media freedom and to rebuild herself In terms of social norms, the current unequal status of women continues to exist in the process of rebuilding themselves in the social media. Unlike the male mind, women are exposed to the social sanctions of the traditional paradigm, which defines women as a moral and family object when they share intelligent, rational qualities, even torture (contempt, derogation, positioning, hate speech, etc.). This ultimate situation breaks the courage of the female mind in the social media and consolidates the dominant view established between male intelligence and technology. That's why the web. 2.0 do not allow women to interact into a mutual dialectic with technology and man's reason doesn't let to expand their power of thinking and power of world.

Keywords: Gender, Women's Reason, Man's Reason, Social Media, Web 2.0, Gender of Technology.

Giriş: Tartışmalı Mevzular

Cinsiyetin ilk ve en genel tanımı, insanın kadın **veya** erkek olma durumudur (Ataman, 2009: 40). Bu tanım, yalnızca ussal çelişkilere karşı duyarsız kalamayan zihinleri rahatsız eden bir kategorik ayrıma yol açar. Her zaman "geçmiş"ten gelenin hatırını, "şimdi" olana yeğ tutan sıradan us, ayırım kategorilerinin dışına taşan-dışında kalan durumları, düzeltilmesi gereken aykırılık veya anomali olarak görür. Toplumsal cinsiyetle ilgili bir dizi katstrofik sorunların egemen us tarafından **ötelenmesi** hatta **görmezden gelinmesi** bu yüzdendir.

Toplumsal cinsiyet, kadın ve erkek kimlikleriyle ilgili rol ve değerlerin hiyerarşik yapısına gönderme yapmak üzere kullanılır. Mevcut toplumsal yapı, eril usun egemenliğinin tesis ve tedvin edildiği bir işleyişe sahiptir; işleyişin ereği de biçimi de tesil edilmiş arkaik düzenin devamına yöneliktir. Paradigma-dışı bakış açısını mümkün kılmak için **dişil us**; ev içi ve ev dışı, bireysel ve toplumsal, materyalistik ve mistik unsurların erkeklerin erken bedensel güçlerine dayandığını görmeye hazır bir uslamlama tarzı önerir; eril usun başlangıç koşullarından yararlanır. Başlangıçtaki el ile alet arasında, alet ile zihin arasında kurulan antik bilgelikten esinlenir. Erkekler, dört duvar bir çatı ile inşa ettikleri örf ve adetler vasıtasıyla, bireysellik ve toplumsallık arasında girdikleri zihinsel diyalektik yoluyla kendi uslamlama yollarını da inşa ettiler: Eril usun doğuşu. Bir süreç olarak inşaat: Başlangıcı tam kestirilemeyen fakat hâlen devam eden bir süreç... Eril uslamlama kadını bastırır, korkutur; akılını kullanmaya cesaret etmesine izin vermez; ataletin miskin ve bağımlı konforuna teslim eder. Teslim alınmış dişil us, yaygın eril kültür tarafından taltif edilir. Akılını kullan diye verdiği izinler ise "kadına ait" anlamına gelen **dişil (kadınsı) konulara** hasredilmiştir. Böylece dişil us, eril ustan arta kalan ikincil mevzularla ilgilenir.

Dişil us, eril usu görünür kılmak ve tanımlamak için icat edilmiş bir karşı-kavramdır. Erkeklerin düşünme biçimleri, "insani düşünmeyi" tek başına temsil edemez, der. Çünkü eril usun tavrı, ayrımcı ve tahakküm edicidir. Burada ayıklanıp ötelenen, ayrımcılığa maruz kalan, edilgen bir ussallığın varlığı muhakkak. Halbuki insan varlığı, dişi ve erkekten, bazı durumlarda ara veya çift cinsiyetlerden müteşekkildir. Buna rağmen eril us, geçmişte tesis ettiği erkeksi tavrını, "insanın tümü" olarak takdim etme alışkanlığından vazgeçmek istemiyor, aksine genişletip dört bir yanı kuşatmak istiyor. Aslın dişil usun, "insan" da dolaysızca içkin olduğu gerçeği, tekilliklerin **birlikte mevcudiyeti** dediğimiz bir duruma dayanır. Dişil us, eril ustan insanlar-arasında kendine özgü bir çalışma alanı talep eder. İlk

belirgin teşebbüsü, başlangıç koşullarının hesabının verilebilirliğine dairdir: Farklı cinsiyetlerin birlikte mevcudiyetinin etik, ontolojik ve epistemolojik koşullarını **birlikte** ve **yeniden** belirlemek... Burada eş güdümlü ve eş zamanlı iki talebin mücadelesi verilir: I) Birlikte belirlemek, II) Yeniden belirlemek... Bu yeniden belirleme çağrısının eril usta karşılık bulup bulmadığı sorusuna bir yanıt verilebilir. Öte yandan dişil us ile feminist tavır arasındaki farklılaşmanın, epistemik bir karışıklığa ığa yol açmaması için not edilmesi gerekir: Bu metindeki dişil us, cinsiyete temellenir fakat **feminizmle** eşitlenemez.

Eril Usun Beslendiği Kaynaklar

Bilim ve teknolojinin erkek entelektüellerin uğraşı sonucunda ortaya çıkması ve öncelikle erkeklerin kullanabileceği ürünler tasarlaması, eril usun medeniyet inşasındaki egemen rolünü gösterir. Bilim ve teknolojideki eril usun başlangıç şartlarına kendi doğasına ve eğilimlerine göre tesis etmesi, temel argümanlarını antik felsefede bulur. Bugünkü işleyişinin temel prensiplerinin oluşturulduğunu Rönesans ve Yeni Çağda ise zannedilende daha güçlü fakat örtük biçimde eril usun kurucu statüsünü tahkim eder. Birkaç örnek verelim:

- i. İsa'dan önce 399'da, erdemli yaşamın bayrağını taşıma onuruna, 72 yaşındayken mahkûm edildiği idam cezasının infazında baldıran zehiri içerek ulaşan Sokrates'a atfedilen meşhur bir rivayet şöyledir: "Düşünmek erkeğin işidir" (Şeriatı 1996: 12). Bu rivayet, tartışmalı olsa dahi geleneksel yaklaşımı temsil eder.
- ii. İsa'dan önce 322 yılında ölen Aristoteles'e göre kadın, çocuk ve kölelerin "insanlık yetenekleri" eksiktir, çünkü bunlar "rasyonel varlıklar" değildirler. "İnsan", hemen hemen 40 yaşlarındaki felsefe eğitimi almış bir erkektir (Bkz. Aristoteles 1957:1252a-1260b; Orhan 2015:631).
- iii. "Kadın, tinsellikten yoksun salt bir bedendir." görüşü, Orta Çağ sonlarına kadar "Kadının ruhu var mı?" tartışması içinde yer almıştır (Konca 2011:57). Ruh ve bedene dair etkili birkaç görüşten birini öneren, modern felsefenin kurucusu Descartes, ruhun saf bir düşünme, bedeninin ise salt bir yer kaplamadan ibaret olduğunu ileri sürmüştü (Descartes 1997: &2-&5). Bu açıdan bakıldığında "kadın" ile "düşünme edimi" arasına konulan bariyerin boyutları, göz korkutucu olabilir.
- iv. Modern bilimin felsefi temellerinin atıldığı Reönesansın etkili filozoflarından biri, Francis Bacon idi. Bacon, oğluna yazdığı mektupta, "Doğa senin gelinin olsun!" diye yazar ve tıpkı bir cadı kadına işkence ederek sırlarını öğrendiğimiz gibi, doğanın sırlarını uygun bir yöntemle ele geçirebileceğimizi bildirir. Cadı kadını ile doğa arasında bir analogi kurar (Bkz. Merchant 2006:172).
- v. Bugünkü teknolojik medeniyetin prototipi sayılan sanayi devrimi toplumları, fabrikalar ve ağır sanayi kuruluşlarına sahiptir. Bu makineleri üretmek, istimlak edileceği fabrikalara nakletmek ve kullanmak için kesinlikle erkek beninin güçlü kaslarına ihtiyaç vardı.

Erkekler, ister bir etkinlik isterse bir ürün olsun, bilimi eril ergonomi ve ussal alışkanlıklara uygun biçimde tesis ettiler. Rönesansta denetim altına alınmaya çalışılan "doğa" ile "kadın" arasında kurulan analogi, toprak ile onu işleyen erkek çiftçi arasında kurulan arkaik ilişki biçiminin bir devamı olabilir. Özellikle tek tanrılı dinlerde kadınlar, erkeklerin ekip biçtikleri "tarlalaları" olarak nitelendirilmiştir (Bkz. Kuran-ı Kerim, 2:223). Kadınlar, erkeğin müsaade

ettiği mekânlarda ve müsaade ettiği işlerle iştigal ettiler. Eril otorite ile sözleşmeye yanaşmayan kadınlar, ihtiyaç duydukları kendi alanlarını inşa ederken eril gücün ve usun açık veya örtük yaptırımlarına maruz kaldılar, kalmaya devam ediyorlar. Kadın için kısmi huzur, eril usla sözleşme yapmak ve buna sadık kalmaya bağlanmış oldu. Evin dışının tümü kolektif eril yönetime, bilim ve felsefeye üleştirilmişken evin içi, bireysel erkeğe terk edilmiştir. Bir adam evin içinde ruusiyeti haiz olması karşılığında, evin dışındaki kamusal alanının yönetimini erkek siyasetçilere terk etmiştir. Bu erkekler arasındaki bir paylaşımdır. Siyaset, bilim hatta din, toplumsal kurumların tümünde eril usun tahakkümü açık seçik işler. Kadınlar, evin dışında erkekler için hükmettikleri birer beden hükmündedir. Dişil usun yalnızca karanlık geçmişte değil, sözde aydınlık günümüzde de bilim ve teknoloji alanındaki görünmezliğin hatta kısmi yokluğunun felsefi ve ampirik bir açıklaması olabilir.

Teknolojik Etki: Sınırların Yeniden Tanımlanması

İnsan zihninin teknolojiyle girdiği diyalektik, toplumsal cinsiyetin yeniden tasvir edilmesini acil bir ihtiyaç olarak göstermektedir. Bugün dişil usun teknolojiye fiili katkısı

sorunsallaştırılmaktadır. Bu soruna ise dişil usun, teknolojiyle etkileşime girerek eril usla rekabet edebilecek bir seviyeye ulaşması için motive edilmesi eşlik etmektedir. Kadının bilişim toplumuna katkısına ve bilişim toplumundan bireysel kabiliyetlerini geliştirecek biçimde istifadesine dair küresel ölçekteki kişisel ve kurumsal istatistikler, dişil us ile teknoloji ilişkisinin analiz edilmesini gerektirmektedir. Dişil us, eril usun inşa ettiği sanal evrende de eşit imkânlara sahip görünmemektedir. Teknolojiye erişim ve etkin kullanma, aktif vatandaşlık ve küresel sorunlara karşı duyarlılık gibi güncel meselelerde dişil usun eşit düzeyde gelişme fırsatından mahrum bırakılmış entelektüel yenekleri hem toplumsal seviyede sorun yaratmakta hem de varoluş düzleminde kadının hayat tatmini ve kendini gerçekleştirme misyonunu gerçekleştirme fırsatını tartışmaya açmaktadır.

Hızlı gerçekleşen bilişim devrimi ve elektronik teknolojideki yenilenme, binlerce yıllık temel kategoriler arasındaki ayrımları bulanıklaştırmaktadır. Dijitalleşme, sanallık, sosyal medya, etkileşimli web, akıllı cihazlar, uydu iletişim sistemleri, hesaplamalı düşünme, Z kuşağı gibi sosyo-teknik olgular, dilin ayırım ilkesine dayanan ve konvensiyonel **sınırları** gösteren tüm klasik ve modern tanımları cazibeli bir tartışmaya açmıştır.

Egemen yaklaşıma göre günümüzün dijital kültürünü ne Antik Çağ ne de Rönesans ve Yeni Çağ ile karşılaştırılabilir. Postmodern çoğunculuk ve bulanıklığın gölgesindeki 21. yüzyılın dijital kültürü, kendinden önceki modern kültürden radikal bir farklılaşma arz eder. Özellikle internet teknolojileri, kurumsal ve kişiler arası iletişimi dönüştürdüğü gibi toplumsal cinsiyetin bilim ve teknolojiyle diyalektiğini de etkilemektedir. Belki de bu iddia doğrudur ve kadının bu umarsız durumunda “internet tabanlı akıllı dijital teknolojiler” bir çıkış umuda taşımaktadır. Peki, gerçekten de dijital ve akıllı teknolojilerin dişil us için bir fırsat olduğundan nasıl emin olabiliriz? Bu soruyu sorabiliriz çünkü dijital teknolojiler, evin içinden çıkmadan kişilere, kendisini evin dışında hatta başka insanların kişisel yaşamlarının en mahrem alanlarında görünür kılma imkanı sunar. Özellikle de etkileşimli web 2.0 internet teknolojisi beğeni, yorum, paylaşım ve özgün içerik üretimi yoluyla dişil usu, eril usla rekabet edebilecek

pratikleri geliştirmesini sağlayabilir. Web 2.0 teknolojisinin kadın düşünme yeteneklerini geliştirmesini birkaç nedenden ötürü bekleyebiliriz:

i. Akıllı mobil telefon kullanıcı sayısı, küresel ölçekte % 96 seviyesine ulaşmıştır (Bkz. ICT 2015). Kadın ve erkekler arasındaki akıllı mobil teknoloji kullanma oranı, bu araştırma için göz ardı edilebilir derecede düşüktür.

ii. Cinsiyet duyarlı formel bilişim okuryazarlığı, geniş sanal özgürlük algısı ve sınırlandırıcı geleneksel yapıların sanal evrendeki esnekliği, eğitim, bilim ve sanat dallarına dair çeşitlendirilmiş içeriklere erişim... Bunlar internet bağlantısı olan bir akıllı telefonla dişil usun önüne serilmiş fırsatlardır.

iii. Filozof George W. Hegel, Tinin Görüngübilimi adlı eserinde, algı ile anlık (zihin) arasında karşılıklı dönüştürme ilişkisi olduğu görüşünü aydınlatıcı biçimde önerir. Hegel, zihnin karşılaştığı nesneyle dolayım içinde geliştiğini, bu gelişime bağlı olarak da yeni nesnelere algılayabildiğini iddia eder (Bkz. Hegel 1986).

iv. Teknoloji okur-yazarlığı (Blake 2015) ya da zenginleştirilmiş çocukluk deneyimleriyle zihinsel gelişim arasındaki pozitif korelasyonlara odaklanan bilimsel bulgulara ulaşılmıştır. Teknolojiyle doğan ve teknolojinin içine doğan, tüm algılamaları tekno-kültür içinde gerçekleşen genç Z kuşağı, sadece yakın çevresindekilerle etkileşim içinde değildir. Erkenden tanıştığı dijital ekranlar aracılığıyla sanal da olsa zengin bir multi-medya deneyimi yaşamaktadır. Henüz çocukluk yıllarında, X veya Y kuşağının görüp duyduğu birçok olayla erken çocukluk dönemlerinde karşılaşmaktadır.

İnternet tabanlı kitle iletişim teknolojileri, daha önce benzeriyle karşılaşmamış bir dijital kültür, Z kuşağı ve hesaplamalı düşünme yeteneği doğurdu. Dijital kültürde gündelik yaşamdan güvenlik, bilim ve siyasete kadar tüm toplumsal kurumlar, çevrimiçi hâle gelmektedir. Çevrimiçi dijital kültür, binlerce yıllık kültürel yapıları değiştirmekte ve dönüştürmektedir (Işıklı ve Mert 2016; 37). Öte yandan baskı ile zekâ gelişimi arasında bulgularan negatif korelasyonlar (Bkz. Marty 2016), Web 2.0 teknolojilerinin sunduğu kendini özgürce ifade etme imkânı rantabl kullanılabilirse dişil us için eril usla rekabet etme fırsatına dönüştürülebilir.

İnternet erişimi günümüzde, internetin sağladığı yaşamsal imkan ve fırsatlar ile küresel boyutta internete yüklenen misyon göz önüne alındığında insanların sosyo-kültürel haklarından biri, başka bir ifadeyle "bir insan hakkı" olarak görülmektedir. Hakları gasp edilen bireylerin, insani yeteneklerini geliştirme konusunda dezavantajlı oldukları anlaşılmaktadır (European Parliament 2015). Kadınların düşük internet erişimi oranları, yetersiz teknoloji ilgileri ve pasif bilişim okur-yazarlığı gibi sorunlar, dişil usun önündeki görünmez engellerdir.

Teknoloji ile düşünme yetenekleri arasındaki ilişki, araştırmacıların dikkatini çekmekte, teknolojinin yüksek düzey düşünme yeteneklerini geliştiren bir araç olarak etkisi araştırılmaktadır. Evdeki dijital bölünmenin düşünme yeteneklerini etkilediği gözlenmektedir (Hilton 2003; 181). Teknolojinin doğal olarak eşitlikçi olması, ayrımcılığa duyarlı olması zaten beklenmemektedir. Belki de insani tecrübenin giderek merkezi haline gelen internet bu yüzden "kadının çevrimiçi özgüce yaşama ve çalışma yetenekleri biçimlendirilmekte ve kısıtlanmaktadır" (Hess 2014).

Web 2.0: Teknolojinin Yarattığı Varoluşsal Dünya

Yaşadığımız çağın en etkili buluşu şüphesiz internettir. Dünyayla sürekli bağlantı hâlinde olmamızı temin eden internetin hızı ve küresel iletişim konusundaki başarısı, “internet kültürü” ve “dijital kültür” denilen yeni bir değerler sistemi doğurmaktadır. Dijital kültürün inşa süreci, yapısı ve değişim prensipleri hâlen oluşmaya devam etmektedir. Bazı göstergeleri dikkatle incelediğimizde dijital kültürün doğum aşamasında olduğunu söylememiz gerekir. İnternet şimdilik içine insan, nesne, tercih ve davranışların yerleştirilebildiği bir siber uzam yarattı. İnternetin diğer bilişim teknolojilerine göre daha ucuz ve karşılıklı etkileşim sağlaması, geniş halk kitleleri üzerindeki etkisini artırmasındaki başlıca özelliği.

İlk İnternet Teknolojisi ya da Web 1.0’ın Sınırlı İmkânları

İnsanın hayatı kolaylaştırmak için ürettiği teknoloji, bugün insanı üretir hâle gelmiştir. Web ’in ilk aşaması olan “web 1.0”, 1990’ların başında icat edildi. Web 1.0’ın insanlığa hizmet eden en önemli birkaç teknolojiden biridir ve insanlık için asla bir tehdit ya da tahakküm edici bir icat olarak görülmemiştir. İkinci nesil internet hizmetlerine geçişi ifade eden ve 2004’ten sonar dijital okur-yazarların hayatına giren Web 2.0, bizi birçok yeni kavramla tanıştırdı. Kısa süre içinde teknolojiyi kullanmak isteyenlerin öğrenmek zorunda kaldıkları bir internet veya teknoloji dili meydana getirdi.

Web 2.0’ın Etkileşimli Cazibesi

Web 2.0 teknolojisi, temelinde “karşılıklı etkileşim ortamları” yer alan bir internet teknolojisidir. Bugün tam karşılamamakla birlikte çoğu zaman “yeni medya” veya “sosyal medya” olarak da ifade edilmektedir. Etkileşim, özneler arası bir durumdur; bir özne olarak insan, başka öznelere yokluğunda etkileşime giremez. Etkileşim için karşılıklılık ve birlikte mevcudiyet gerekir. Bir özne (fail), başkalarını etkileyebilir, çevreyi düzenleyebilir, kendini ifade edebilir. Etkileşim için başkasını **etkilemek** yeterli değildir; başkasından **etkilenmek** de gerekir. Etkileşim halindeki bireylerin etkilenme ve etkileme düzeyleri farklılık gösterebilir. Web 2.0 ile birlikte var olma biçimleri çoğalmış, çevrimiçi katılım seçenekleri artmıştır. Yeni medya, internet erişimi olan tüm kullanıcılarına etkileşim imkânı sunar. Web 2.0 teknolojisine dayanan yeni medya, bir yazılım dili olmaktan ziyade, yeniliklerle düzenlenmiş bir konsepttir. Web’e yeni bir bakış amacı içeren çok sayıda farklı tekniğin bir arada kullanılmasını amaçlar (Mestçi 2009).

Web 1.0’ın sınırlı cazibesi, internetin okumak ve bilgi almanın yanında gerçek yaşam ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılabileceğini fikrini çok yönlü olarak besledi. “Web 2.0” ya da “etkileşimli web” internet teknolojisinde kuantum sıçramasına benzer bir devrime yol açtı. Web 1.0’da tümüyle pasif kipteki izleyici, alımlayıcı ve takipçi konumundaki bireyler, Web 2.0’da aktif birer internet ajanlarına (fail-özne) dönüştüler. Bu çevrimiçi ajanlar; yorum yapma, paylaşma, bilgi alış verişinde bulunma, bir problemin çözümüne katkı sunma, beğenme, analiz yapma, değerlendirme, karşılaştırma, popüler olma, kariyer yapma, para kazanma, kitle oluşturma gibi bir dizi gerçek yaşam eylemini, emek ve zaman açısından daha düşük bir maliyetle gerçekleştirebiliyorlar. Pasif internet kullanıcılarının entelektüel koşullarının, aktif kullanıcı konumuna geçildiğinde değişmesi beklenir.

Web 2.0’ın Beslediği Özgürlük Hissi

İnternet, kamusal ve politik alanı dönüştürücü bir yapıdır. Vatandaşlığın yeni formlarını sunar. Kişilerin bir konuda iddiada bulunmasına, bir görüş geliştirmesine, kendini cinsiyet, zekâ, dil ve düşünce kategorilerinde ifade etmesine izin verir (APC, 2014). Bu genel imkân, onun özgürlük söyleminin teminatıdır. “İnternet, kendini özgürce ifade edebileceğin herkese açık bir alandır” (Caturani, 2014). Fakat çoğunlukla sosyal medya üzerinden teklif edilen sınırsız internet özgürlüğü, yanılsamalı ve sanaldır.

Etkileşimli web, yaşam tarzlarımız ve ilişki biçimlerimiz başta olmak üzere merkezî kavramlarımızı yeniden inşa etmektedir. Merkezî kavramlar ancak iki değerli karşıtlıklar mantığına dayalı düşünce sistemlerinde bulunur. Karşıt kavramlardan biri merkezi, diğeri ise çevreyi oluşturur. Merkezdeki iyi, güzel, yüce veya doğru iken çevredeki kötü, çirkin, aşağı veya yanlıştır. Derrida ’nın tespitine göre bütün bir Batılı düşünme tarzı, ikili karşıtlıklara dayanır ve bunu her entelektüel sistemde yeniden üretir (Derrida 1999). Toplumsal cinsiyet söz konusu olduğunda, karşıtlıklar kadın-erkek biçiminde kurulur. Modern insanın yaşamında kadının ikincil ve ardıl statüsü onun bastırılması, ötelenmesi ve merkezden uzaklaştırılması biçiminde işleyen bir mekanizma yaratmıştır. Dişil us, iltifat görmediği eril usun dünyasında hem varlığa hem de kendi imkânlarına yabancılaşmıştır (Işıklı 2014).

Bilişim çağının dijital kültürü, tüm karşıtların bir sanal evrende erimesi, bulanıklaşması fırsatı sunmaktadır. Kadın-erkek ayrımının, doğanın sunduğu bir sınır durumu olduğunu kabul eden geleneksel cinsiyet tasarımı, günümüzde farklı biçimde yeniden kurulma fırsatıyla karşı karşıya olabilir. Elektronik teknolojiler, etkileşimli internet ve sosyal medyanın yaygınlaşması, sürekli daha fazla sanallık üreten bir dijital kültür yaratmaktadır. Yaygın bilişimin beslediği bilişim devrimi, iki cinsiyet arasındaki uçurumu kapatma potansiyeline sahiptir.

Web 3.0 Dönemi: Çevrimiçi Cihazların Senkronizasyonu

Web 3.0, internet kontrolünün insanın elinden çıktığı bir versiyondur. 3.0 döneminin karakteristik özelliği, çevrimiçi olabilen akıllı cihazların birbirleriyle bağlantı kurmaları, bir anlamda kendi profesyonel ağlarını oluşturmalarıdır. Burada internet, bir tür yaşam formuna kavuşur, bir öz düzenleme becerisi kazanmaya başlar. İnsanların kısa süre önce inşa ettikleri internetin hiper ortamında artık yalnız olmadıklarını söyleyebiliriz. Bir ajan olarak **çevrimiçi akıllı cihazlar**, fail sıfatıyla insanların arasına katılırlar. Hiper ortamdaki “özneler arasılık durumu”, şimdi de “otonom cihazlar arası durum” ile egale ediliyor. Web 3.0’da internet, sanal dünyaya otonomi kazanmaktadır.

Web 3.0, internetteki verileri ve bunların birbirleriyle ilişkilerini yalnızca insanların değil, makinelerin de anlayabileceği hâle getirmeye yöneliktir. Üretilen girdileri işleyip anlamlı çıkarımlar yapan, veri setlerini birbiriyle konuşturan uygulamalar bütününü algılayabilecek bir ortam hedeflenir. **Semantik** (anlamsal web) veya **ontolojik web** de denen Web 3.0’ın yakın hedefi, internetin kişiye özel öğrenen bir robota dönüşmesidir. Bu akıllı robotlar, kendi kendine öğrenecek ve mantıksal çıkarımlar yapabilecektir. Bu yöndeki çalışmalar, yapay zekâ disiplini ilgilendirir.

İnternetin Cinsiyetçi Analizi

Bugüne kadar kültürün ana unsurlarının eril us tarafından eril usun çıkarlarını temin ve garanti edecek şekilde tesis edildiğine dair mebzul miktarda araştırma ortaya konuldu. İnsan hakları, feminist epistemoloji ve demokratikleşme çalışmalarında din, siyaset, sanat, güvenlik, eğitim, bilim ve dil gibi ana kurumların eril usun içgüdülerini yansıttığına dair yeterince veriye toplandı. Fakat teknolojinin, özellikle de kitle iletişim teknolojilerinin cinsiyetçi yapısına dair analizler ya ertelenmiş ya da gözden kaçırılmıştır. Şimdi, teknoloji cinsiyet duyarlı ya da cinsiyet ayarlı olabilir mi sorusunun cevabı verilmiştir.

İnternet Erişimi ve Cinsiyet Dağılımı

İnternet erişim oranları, ülkenin gelişmişlik seviyesi ile doğru orantılıdır. Bu şu anlama gelir: Bir toplumun teknolojiye erişim ve teknoloji okur yazarlığı konusundaki avantajları, aynı zamanda sosyo-ekonomik ve kültürel açıdan gelişmiş bir ülke olmanın da kriteridir (Işıklı ve Küçükvardar, 2016, s.?). Dijital uçurumu derinleştiren ülkelerin %90'ı, sosyo-ekonomik yönden yoksul veya gelişmekte olan ülkelerdir. Bu durumda dijital bölünme, gelişmişlik-geri kalmışlık ölçeğindeki güncel göstergelerden biri olarak Kabul edilebileceğinin kanıtıdır. Şu oranları bir de gelişmişlik göstergesiyle birlikte okumayı deneyelim: En güncel internet erişimi verileri sunan Internet Live Stats (2016) sitesine göre internet kullanım oranı Türkiye'de %58, Rusya %71, Fransa %86, USA %88, Japonya %91, Hollanda %93, İzlanda %100, İsrail %72, Çin %52, İran %49, Endonezya %20, Pakistan %17, Irak %13, Afganistan %7, Myanmar %3, Nijer

%2, Eritre'de %1. Buna karşın Kuzey Kore ise internet erişiminin hiç sağlanmadığı ülke olarak raporlarda yer almaktadır (Bkz. ILS 2017).

Türkiye'de hızlı yükselişe rağmen halkın yaklaşık yarısının bilgisayar veya internet kullanmadığı, buna karşın gelişmiş Batı ülkelerinde bu oranın %75'in üzerinde olduğu göz önüne alındığında hem ulusal hem de uluslararası boyutta dijital bölünmenin çok yüksek olduğu anlaşılır. Küresel ölçekte ise dijital uçurum daha da derinleşir. Birleşmiş Milletlerin İnternet Raporu (2015) da dijital uçurumun sanılandan daha derin olduğunu göstermektedir. Şöyle ki dünya nüfusunun %57'sinin yani 4.2 milyar kişinin internet erişimi yoktur. Bu konuda Birleşmiş Milletler (BM) de kısa süreli hedeflerine ulaşmada sorunlar yaşamaktadır. BM Broadband Komisyonu, 2015 yılında küresel internet erişiminin %60 bandına yükseltmeyi planlıyordu fakat bu oran %43'te kalmış görünüyor (Broadband Komisyonu 2015). Daha önce tanımladığı 2010 yılı hedeflerine ise ancak 2020 yılında ulaşabilecek gibi görünüyor.

Teknoloji Okur-yazarı Olarak Kadınlar

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki yatay ve dikey uçurum, cinsiyet söz konusu olduğunda sorunlu bir durum ortaya arz ediyor. Bu ülkelerde erkekler, kadınlara göre %25 oranında daha fazla internet erişimine sahipler. Türkiye İstatistik Kurumuna (TUİK 2015) göre aktif internet kullanıcısı statüsündeki (16-74 yaş arasındaki) vatandaşların %55.9'u internet kullanıcısı. Erkeklerin internet erişimi %65 iken kadınların %46 görünüyor. Türk vatandaşları arasında cinsiyetçi farklılaşma açıkça görülmektedir. İnternet erişimine sahip olan vatandaşların %82.4'ünün sosyal medya hesabı var. Büyük çoğunluk (%69.5), haberleri sosyal medyadan takip etmektedir (TUİK, 2016). Bu veriler, Pew Research Center'in (2016) çevrimiçi teknolojileri kullanmadaki cinsiyet farklılığına yönelik araştırmalarında çıkan sonuçlarla

bezerlik gösteriyor: Kadınların %71 'i, erkeklerin ise %62 'si sosyal medya kullanmaktadır. Kadınların %54'ü Facebook 'u fotoğraf ve videolar için kullanırken erkeklerin %42'si büyük kitlelere ulaşmak için bir araç olarak kullanmaktadır. Broadband Komisyonu Raporunda (2015), kullanıcıların 94.2 'sinin haftadaki en az bir kere çevrimiçi olduklarını ve şu tür işlerle zaman geçirdikleri belirtilmektedir:

- Sosyal medya üzerinde profil oluşturma, mesaj gönderme veya fotoğraf vb. içerik paylaşımı (%80,9),
- Online haber, gazete ya da dergi okuma (%70.2),
- Sağlıkla ilgili bilgi arama (%66.3),
- Kendi oluşturduğu metin, görüntü, fotoğraf, video, müzik vb. içerikleri herhangi bir web sitesine paylaşmak üzere yükleme (%62.1),
- Mal ve hizmetler hakkında bilgi arama (%59.4).

Sosyal medya üzerinden paylaşılan kişisel görüşler, fotoğraflar ve müzikler, takip edilen gündem, yapılan ticaret, internet tabanlı dijital teknolojilerin gerçek toplumsal roller kopyaladığının bir ifadesidir.

Sosyal Medya Şirketlerinin Cinsiyetçi Analizi

Tekno-bilimin jeneolojisinde kadını doğru yere konumlandırmak, internetin taşıdığı cinsiyet ayrımcılığı unsurlarını doğru analiz edebilmek için önemlidir. Hiç de sürpriz olmayan bir tarzda birçok araştırma, bilişimle ilgili alanlardaki rollerin dağılımında, cinsiyet eşitsizliğini açığa çıkarmıştır. Buradaki cinsiyet eşitsizliği rakamlarının çok yüksek olmasının nedensel açıklaması, kadınların düşük yetenekleri, eleştirilme korkusu ve çatışma kaygısını işaret etmektedir (Heather, 2016).

1970'lerden beri feminist araştırmacılar kadınların bilim, teknoloji, mühendislik ve matematiğe katılım oranların çok düşük olduğunu gösteren belge ve bilgi toplamaktadır. Birçok çalışma, kadın katılımının önünde yapısal engellerin varlığını işaret etmektedir: Kadınlar, eğitim ve sosyalleşme yoluyla bilim ve matematik çalışmalarından uzak tutulmakta, bu alanlardaki düşük kadın temsiline açıklama getirmeye çalışılmaktadır (Heather, 2016). Günümüzün en popüler sosyal medya uygulaması olan **Facebook** 'un 2015 yılına ait raporu, cinsiyetle ilgilenen araştırmacıların gözünden kaçmamıştır. Facebook 'un iş organizasyon şemasında, erkeklerin sayısal üstünlüğü çok nettir. Facebook teknoloji departmanı çalışanlarının %85 'i, takım liderlerin %77 'si, tüm çalışanların ise %68 'i erkektir (Williams, 2015). Twitter ve Google'ın durumu daha iyi değildir. Twitter 2015 Raporuna göre, **Twitter** çalışanlarının %66 'sı, takım liderlerinin %78 'i, teknik elemanların ise %87 'si erkektir (Huysse, 2015). **Google** 2016 Raporuna göre, Google çalışanlarının %69 'u, takım liderlerinin %76 'sı, teknik elemanlarının ise %81 'i erkektir (Lee, 2016).

Sorunun sadece sosyal medyayla sınırlı olmadığını düşünebiliriz. Örneğin Özgür Çevrimiçi Ansiklopedi Wikipedia 'nın da güçlü cinsiyetçi eğilimler taşıdığını görmekteyiz. Uzmanlar, Wikipedia/English 'i 2016 yılında incelediklerinde, kadın Wikipedist sayısını artırmanın kadınların wiki-görünürlüğüne katkı sağlamadığı sonucuna ulaştıklarını bildirdiler. Bu sonuçlar üzerindeki kültürel farklılık unsurunu ortadan kaldıran tamamlayıcı bir araştırma ise Wikipedia/Arapçada son iki yıldır yürütülen "Kadınlar Hakkında İçeriği Arttırma Projesi" kapsamında yapıldı. Wikipedia'daki kadınlar hakkındaki içerikleri arttırmak için kadın editör sayısını arttırdılar. Fakat iki yıl içinde anlamlı bir ilerleme sağlanamadı (Al-Kashif, 2017).

Wikipedia 'nın yeni kadın editörleri, erkeklerden daha fazla erkek biyografisi üzerinde çalıştıkları tespit edilmiştir (Ford VE Wajcman, 2016).

Dünya genelinde 365 milyon kullanıcının 275 dilde erişebildikleri çevrimiçi ansiklopedi Wikipedia 'nın yazar kadrosunun kahir ekseriyeti erkektir. Adı geçen üstteki proje amacına ulaşamamış; 2015 yılı sonu itibariyle kadın Wikipedia yazarı sayısı, erkeklerin dörtte birine (%25'e) bile yükseltilememiştir. Bazı araştırmacılar meseleyi kadınların teknik becerileri ve özgüven noksanlığı ile Wikipedia topluluğunun reklam kültürü bağyorlar (Heather ve Wajcman 2016).

Web 2.0 teknolojiyle internet, anlık mesajlaşma programları ve sosyal medya platformlarına kaymış görünüyor. Web 1.0'ın tek yönlü veri akışında kullanıcılar interneti, haber okumak, araştırma yapmak, elektronik posta göndermek ve başvuru yapmak gibi tek yönlü gönderiler için kullanmaktaydılar. Bugün ise vatandaşların önemli bir kısmı, hem tek yönlü gönderilerin önemli bir kısmını hem de karşılıklı etkileşim için interneti kullanıyor. İnternet erişimi web 1.0 dönemindeki gibi masa üstü ve diz üstü bilgisayarlardan, kablolu hatlardan, üstelik düşük hızdaydı. Web 2.0 internetin ve kullanıcıların esnek hareket kabiliyetlerini neredeyse son sınırına kadar genişletti. Akıllı mobil telefonlar ve taşınabilir bilgi işlem sistemleri, kablosuz ve geniş bant, üstelik 4.5 G hızında internet hizmetlerine erişebilmektedir. İnternet mağazasındaki ürünler ise hem çeşitlendi hem de kullanımı kolaylaştı, verimi arttı.

İnternet Teknolojisi: Kadına Yönelik Şiddetin Yeni Aracı

Kadına yönelik şiddetle internetin suç ortaklığını araştırırsak ilginç sonuçlarla karşılaşabiliriz. Twitter Raporunda, İngiltere ve Galler gibi bazı Avrupa ülkelerinde, 2016 yılında kadına yönelik şiddet davalarında %10'luk artış gözlemlendiğine değinilmekte, bu artışın sosyal medya ile ilgisine dair ikna edici veriler sunulmaktadır. Örneğin İngiltere 'de 2015 yılı Mayıs ayının ilk 3 haftalık periyodunda, 6.500 'den fazla kişi, "Tweet" aracılığıyla tacize ve kadın düşmanlığına maruz kalmıştır. Bu, sadece İngiltere ya da Galler 'in sorunu değildir. İngiltere meşeli 200 bin Tweet, diğer ülkelerdeki kadınları hedef almıştır (Demos 2016).

Kadın ve kız çocuklarını taciz etmek, yıldırma, küçük düşürmek, kontrol etmek için internet ve sosyal medyayı kullanmaya yönelik açık bir eğilim söz konusudur. Buna karşın kadınların çevrimiçinde yaşadıkları şiddet, maruz kaldıkları ayrımcılık, göğüslemek zorunda kaldıkları tehditler, hem siyasilere hem de sivil toplum inisiyatiflerinden giderek artan bir ilgili görmesine karşın, meselenin üzerine yeterince gidilmemekte, bu durumun yükünü kadın tek başına göğüslemek zorunda bırakılmaktadır.

Kadına Sunulan Sözde Seçenek: Online Olma, Offline Ol!

Facebook veya Twitter hesaplarından paylaşımları söz konusu olduğunda kadına yönelik tacizin olasılığı daha da artmaktadır: Erkekler için bir benzeri kullanılmadığı hâlde kadınlar çok sayıda "Tecavüzü hak ediyorsun." mesajı alıyorlar. Çoğu zaman çevrimiçi şiddet mağduru kadınların durumu şöyle tasvir edilir:

"Sizi her gün çevrimiçi yaşamınızda şiddet, tehdit ve taciz mesajı seliyle karşılaşmanızı görmezden gelin. Kadınlara söylenen de budur. Fakat bu insafsız mesajlar, kadınların kariyeri, psikolojik dayanma gücüne ve çevrimiçinde buldukları özgürlüğe yönelik bir saldırıdır" (Hess 2014).

Tedit mesajları ve nefret söylemine maruz kalan kadınlar, polis dediği gibi, bu sanal tehditleri ciddiye alıp ihbarda bulunuyorlar. Sorun şu ki kadın ihbarda bulunduğunda, polis yaptığı tek şey, çoğu zaman şunu söylemek oluyor:

“Yapabileceğimiz çok şey yok. Dikkatli olun!” (Chemaly 2014).

Gerçek toplumsal yaşamdaki tehdit ve küfürler, çevrimiçine kıyasla hem polis hem de yakın çevre tarafından daha ciddiye alınmaktadır. Ayrıca çevrimiçi kadın düşmanlığı ve kadına yönelik taciz, insanların çoğu tarafından çözüm talep eden toplumsal bir sorun olarak görülüyor; kişinin kendi başına halletmesi gereken özel bir mesele olarak görülüyor. Bu koşullar altında kadın için en etkili çözüm ise şudur:

Online olmaktan çıkıp offline olmak (Bkz. Hess 2014).

Kadın, gönlünce olmasa da **“mantıklı”** davranarak çevrimiçi ile ilişkisini ya keser ya da yüksek düzeyli otokontrolden geçmiş paylaşımlarda bulunmaya başlar. Çevrimiçinin de erkek tarafından sınırları çizilmiş evin dışı gibi tehlikeli olduğunu, yine eril tacize maruz kalarak öğrenir. Tehdit, taciz ve tecavüz risklerinin farkında olan rasyonel kadın, çevrimdışını tercih etmektedir. Çevrimiçinde polis ve yasaların kadını erkeğe eşit derecede koruyamaması internetin gerçek skandalıdır.

Erkeğin ülkesinde eril dürtüleri tahrik ettiğinde ya da eril normlara uymadığında dişil us, sınır dışı edilen kaçak göçmenler gibi çevrimdışına zorlanmaktadır. Bir bakıma kadının çevrimiçi durumu, illegal bir durummuş gibi, bir sınırın izin geçilmesi gibi hukuka aykırı bir durummuş gibi, göçmenlik bürosu ya da ahlak masası polis departmanının ilgilenmesi gereken suçlardan biriymiş gibi görülüyor. Kadınlar bir alternative çözüm olarak Facebook veya diğer sosyal medyada çevrim içi olduklarında bile, **“aktif-görünürlüklerini”** çoğu zaman **“pasif - çevrimdışı”** gibi gösterme eğilimi gösteriyorlar. Oldukları gibi görünemiyorlar; olmadıkları bir şeymiş gibi görünmeleri gerekiyor. **“-miş gibi yapma”** durumu, kadının maske takma alışkanlığını antropolojik süreçte kazandığını gösteriyor. Bu da toplumsal yaşamın, sanal dünya yaşamını domine ettiği yönündedir.

Rasyonellik İçeren Twitter Paylaşımlarının Cinsiyet Analizi

Twitter, sosyal medya platformu olarak Facebook’tan sonra en yaygın platformdur. Diğer sosyal medya ve internet şirketleri gibi, kullanıcılarına dair en geniş ve doğru veriye kendileri sahipler. Birçok araştırmacı, Facebook, Google ve Twitter gibi küresel şirketleri, veri baronluğu yapmakla suçlarlar (Işıklı 2015:117). Profili gizli veya herkese açık kullanıcılara dair verinin tümüne ve en güncel veriye ancak onlar sahiptir. Bilim insanları, sosyo-teknik olguları analiz etmek için Twitter çalışanları kadar şanslı değildir. Bu kısıtlı izin, bu araştırmada da yansımaları bulmuştur. Araştırma yapılırken Twitter’da profili herkese açık olan paylaşımlar analiz edilebilmiştir. Veriye sınırlı erişim, bu araştırmanın da sınırlılığı olarak ortada durmaktadır.

Twitter’ın “Kadın” Kelimesine Verdiği Yanıtların Analizi

Sosyal medya sitelerinde, “kadın” sözcüğünün çağrışımlarını ve “kadın” sözcüğüne eşlik eden kavramları tespit etmek amacıyla 18 Şubat 2017 tarihinde, “herkese açık” hesaplardan Twitter’ın sunduğu ilk 100 (yüz) Türkçe paylaşımın **içerik analizi** yapıldı. İçeriklerde metin, görsel veya multimedya ya da bunların hepsi birlikte yer almaktadır. Her bir paylaşım içeriğinin **ana teması** tespit edildi. Temaların çeşitliliği ve frekansları tespit edildi.

İlk aşamada, “Twitter’ın ‘kadın’ sözcüğüne verdiği tepki nedir?” sorusuna yanıt aranmıştır. Bu amaçla Twitter ’da “kadın” sözcüğü aranmış, aramada sunulan ilk 100 paylaşım çeşitli açılardan analiz edilmiştir. Analizde “kadın ismi veya profil resmi” tercih eden kullanıcı sayısı, “erkek ismi veya profil resmi” tercih edenlerden yüzde %30 daha fazla fakat “kurumsal kullanıcı” veya “cinsiyeti gizleyen kullanıcı” ile eşit sayıdadır. Aşağıdaki *Tablo 1*’de “kadın” sözcüğüne verdiği yanıtların analizi görülmektedir.

	Frekans	Toplam
Kadın veya Kadın Profilli Kullanıcılar	38	100
Erkek Kullanıcılar	26	
Kurumsal Kullanıcılar	21	
Diğer Kullanıcılar	15	

Bu durum, kadın kavramının eril zihinde, tıpkı egemen kalıp yargılarda olduğu gibi, “daha az tartışmalı bir mevzu” olarak görüldüğü şeklinde yorumlanabilir. Başka bir açıdan ise Twitter ’ın “kadın” sözcüğüne gösterdiği tepki, tipik toplumsal reflekslere benzemektedir. Önyargı, kalıp yargı, yerleşik algılar sosyal medyada yeniden üretilmektedir.

İkinci aşamada, içinde kadın sözcüğü geçen ilk yüz tweet’in tematik ilgisi tespit edilmiştir. Aşağıdaki *Tablo 2*’de de görüleceği üzere içerikler, toplam 20 (yirmi) farklı temaya yayılmış görünmektedir.

Sıra	Bağlam	Frekans ve Yüzdeler Oran
1	Siyaset	8
2	Uygunsuz içerik (cinsellik vb.)	4
3	Çocuk	5
4	Yoksulluk, terör, savaş	5
5	Aşk, sevgi vb.	29
6	Yiyecek, içecek	2
7	Ayrımcılık	18
8	Kadının zayıflığı	8
9	Sinema, film, magazine	3
10	Güzellik, kozmetik, estetik	4
11	Müzik	1

12	Çalışma hayatı	1
13	Dil	2
14	Spor	1
15	Birlikte var oluş, tamamlayıcılık	4
16	Gizem, anlaşılmazlık, yabancılık	1
17	Eğitim	1
18	Sosyal medya	1
19	Kadının güçlü yönleri	2
20	Şiddet	18
TOPLAM		100

Kadın kullanıcıların kadın sözcüğünü kullandıkları başlıca tema, aş ve sevgi olaylarıdır. Ayrıca “kadın” sözcüğü, tweetlerin neredeyse yarısında (%48) kadına karşı şiddet ve ayrımcılık bağlamında kullanılmıştır. Bu açıdan bakıldığında kadınların Twitter’deki temsil ve imajlarının negative olduğunu söyleyebiliriz. Eğitim, spor, sağlık, bilim, sanat, ekonomi, dil gibi, üst düzey entelektüel ilgi ve yetenek gerektiren konularda ise “kadın” sözcüğü neredeyse hiç geçmemektedir. Bu da “kadın ve entelektüel ilgi” bağdaştırmasının doğal veya yaygın olmadığı anlamına gelmektedir.

Üçüncü aşamada ise doğrudan veya dolaylı olarak “bilimsel ilgiyi” gösterdiği düşünülen tweetler analiz edilmiştir. Bu amaçla Twitter’da yalın “bilim” sözcüğü ile popüler bilimle özdeşleşen “görelilik kuramı” tamlaması ve her zaman bir zeka gösterisi olarak kabul gören matematiği gerektiren “istatistik” sözcükleri aranmıştır. Görelilik ve istatistik sözcüklerine verilen yanıtların analizi aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 3: Twitter’ın “popüler bilim ilgisi”ni yansıtan sözcüklere verdiği ilk 100 yanıtın dağılımı			
	Bilim	Görelilik	İstatistik
Kadın veya Kadın Profilli Kullanıcılar	22	24	17
Erkek Kullanıcılar	44	64	53
Kurumsal ve Diğer Kul.	34	12	30

Kadın kullanıcıların bilim sözcüğüyle ilişkileri “duyarsız-ilgisiz” denecek kadar zayıf görünmektedir. Bununla birlikte bilimin kurumsal bir etkinlik olduğunu daha açık. Yine de erkeklerle kıyaslandığında kadınlar, bilimle daha az ilgili görünüyorlar. Aynı ilgisizlik, popüler kültürde “bilim” kavramına sıkça eşlik eden “görelilik kuramı” sözcüğünün kullanımından da rastlanmaktadır.

Dördüncü aşamada ise “rasyonel işlem süreci içeren” tweetler analiz edilmiştir. Rasyonellik, bu çalışmada “mantıksal kategorilere indirgenebilirlik” olarak tanımlanmıştır. Mantığın etkili kullanımı, birçok açıdan “zeka seviyesinin bir göstergesi”dir. Aristotele ve Kant gibi bazı düşünürler, mantıksal düşünmeyi sağlayan temel kategorilerinin doğuştan getirildiğini ileri sürmüşler (Aristoteles 1989; Kant 2002:75) fakat Locke ve Hume gibi düşünürler ise zihnin her

türlü ilke, kategori veya kavramı, deneyim ve tecrübe yoluyla edindiğini iddia etmişlerdir (Bkz. Locke 2000:176; Hume 1976:24). Öte yandan güncel bilimsel çalışmalar, tartışmalı bir kavram olan “akıl”dan ziyade, işlem yapma kapasitesine gönderme yapan “zekâ”nın genotipik ve fenotipik etkilere, başka bir ifadeyle kalıtsal ve çevresel etkilere odaklanmaktadır. Bazı araştırmalar; fiziki çevre, eğitim, sosyo-ekonomik durum, beslenme veya salgın hastalıkların zeka gelişimini belirlediğini ortaya koymuştur (Bkz. Vicssher vd. 2006). Teknoloji, zeka üzerindeki fenotipik etkilerden biridir ve dişil usun adil rekabet koşulların kavuşması için hayati bir sosyo-teknik koşuldur.

Rasyonel işlem süreci içeren tweetleri analiz etmek için iki grupta arama ve analiz yapılmıştır. Birinci grupta “mantıksal uslamlama (akıl yürütme)” örneklerinden sadece çıkarım türü uslamlamalar, ikinci grupta ise “önergeler arası ilişkiler”e dair örnekler yer almaktadır. Çıkarım türü mantıksal uslamlama örneklerine ulaşmak için Twitter’da “öyleyse” sözcüğü; önergeler arasında ilişki kuran içeriklere ulaşmak için “tutarlı”, “ve (tümel evetleme)”, “veya (tikel evetleme)”, “değil (değilleme)”, “ise (koşul)”, “ancak (karşılıklı koşul)” ve “halbuki (kanıtlayıcı düşünme)”. Bir önermenin kendisiyle ilişkisini ifade eden özdeşlik ilişkisi arama güçlüğünden ötürü analize dahil edilmemiştir. **Çıkarım** türü akıl yürütme örnekleri için anahtar sözcük olarak kullanılan “öyleyse” sözcüğünün işlevini şu örnek üzerinde görmek mümkündür:

*“Zekanın büyük bölümü doğuştandır. Fakat doğum sonrası deneyimler, geri kalan kısmını geliştirebilir. **Öyleyse** sonradan öğrenilen teknoloji okur yazarlığı, zekayı geliştirebilir.”*

Diğer tüm çıkarımsal akıl yürütmelerde olduğu gibi, bu örnekte de “öyleyse” ifadesi, öncüllerden hareketle olası bir sonuç çıkarma işleminin mantık değışmezi rolünü yerine getirir. Matematik problemleri, denklemler, olgusal ve sözel tartışmalar... Bunların tümü, öncüllerden zorunlu ya da olasılıklı bir sonuç çıkarma işlemidir. “Öyleyse” ifadesi (Bazen de “o halde” ifadesi kullanılır.), öncül önergelerden çıkarılan sonuç yargısının önünde yer alır. Çıkarımlar, gündelik düşünmenin de temel formatıdır. Aşağıdaki *Tablo 4*’te çıkarımsal düşünme içeren ve önergeler arasında ilişki kuran örnek tweetlere dair cinsiyet dağılımı yer almaktadır:

Tablo 4: Twitter'ın "mantıksal işlem süreci gerektiren" ilk 100 yanıtın cinsiyetçi dağılımı

	Çıkarım türü akıl yürütme	Tutarlılık	Tümel evetleme	Tikel evetleme	Değilleme	Koşul	Karşılıklı koşul	Kanıtlayıcı düşünme
Kadın Kullanıcılar	34	44	22	32	16	23	22	22
Erkek Kullanıcılar	58	50	70	47	54	55	50	66
Kurumsal ve Diğer Kul.	8	6	8	21	30	22	28	12

Çıkarım türü akıl yürütme örnekleri içeren paylaşımlardan yarısından fazlasını (%58) erkeklerin, yaklaşık üçte birini (%34) ise kadınların paylaştığı görülmektedir. Bu durum, kadınların sanal paylaşımlarında entelektüel çabayı işaret eden mantıksal çıkarıma daha az başvurdukları biçiminde yorumlanabilir. Bu farklılaşma, çıkarımların epistemolojik değerini tayin eden tutarlılık ölçüne gönderme yapan paylaşımlarda da varlığını sürdürmektedir. Buna karşın çelişki ve karşıtıkları işaret eden "halbuki" sözcüğünün kullanımında farklı bir durum ortaya çıkmaktadır: Kadın kullanıcılar (%22), erkek kullanıcılardan (%66) daha fazla çıkmıştır. Belki de kadınlar, bilime karşı ilgisizliklerini de göz önünde bulundurarak söylediğimizde, gündelik yaşamda karşılaştıkları ve çelişkileri daha çabuk fark ediyor ve bunu daha kolay ifade ediyorlardır. Belki de çelişkileri fark etmek, mantıksal çıkarımlarda bulunmaktan daha caziptir. Aynı benzerlik mantıksal çıkarımların temel niteliklerinden biri olan "tutarlılık" ölçütüne temsil ettiğini düşündüğümüz "tutarsız" sözcüğü için de geçerlidir.

Önergeler arası ilişkilerin tarandığı paylaşımlar, kadın ve erkek kullanıcılar arasındaki farkı belirginleştirmektedir. İki farklı yargının birlikte doğru olduğu durumlara gönderme yapan "ve" bağlacı, tümel evetleme ilişkisinin mantık değişmezidir. Kadın (%22) ve erkek kullanıcılar (%70) arasındaki fark **tümel evetlemede** oldukça barizdir. Kadın kullanıcılar, daha yalın unsurlarla düşünme konusunda güçlü bir eğilime sahip görünüyorlar. Öte yandan aradaki farkın, iki farklı yargıdan yalnızca birinin doğruluğunun yeterli olduğu "veya" bağlacında (**tikel evetlemede**) hala devam ettiği (%32-%47) görülmektedir. "Değil" sözcüğüyle aranan değilleme, bir yüklemdeki yargıyı reddeden, olumsuzlayan, değilleyen bir işleve sahiptir. **Değilleme** ilişkisi içeren paylaşımlarda kadın kullanıcılar (%16) ile erkek kullanıcılar (%54) arasındaki fark iyice derinleşmektedir. Dişil usun kendisine sunulan yargıların yanlışlığını dile getirme gücünün oldukça zayıf görüldüğünü söyleyebiliriz. Bir yargıda bulunmak için başka bir bilgiye sahip olmak gerektiğini bildiren "ise" bağlacı, **koşul ilişkisini** gösterir. Koşul ilişkisi barındıran paylaşımlarda bulunanlardan sadece %23 'ü kadın kullanıcılar iken erkek kullanıcı oranı %55 'e kadar çıkmaktadır. Bütün uslamamalar, bir durum mevcut olduğunda başka bir durumun da mevcut olması gerektiğini bildiren koşul ilişkisi formunda ifade edilebilir. Bu durumda dişil usun çıkarımsal düşünmeye yatkınlığını analiz etmeye izin veren başka göstergelere ihtiyaç vardır. Benzer durum, iki durumun karşılıklı olarak birbirini var kıldığı **karşılıklı koşul** ilişkisi için de geçerli görünmektedir. Bir

kağıdın ön ve arka yüzü gibi her zaman birlikte mevcut olan durumlar için karşılıklı koşul ilişkisi tanımlanır. Dişil kendisini karşılıklı koşul ilişkilerini tanımlayan bir tarzda sunmamaktadır, diyebiliriz.

Bilime ilgi ve rasyonel düşünme süreci özellikleri taşıyan paylaşımların analizinde cinsiyetçi farklılık kendini açıkça göstermektedir. Dişil usun rasyonellikten yoksun olduğunu iddia etmek henüz mümkün olmadığına göre bu durum, kadının kendini sanal alemde zekasıyla öne çıkarmadığı anlamına gelebilir. Belki de dişil us, elinin hamuruyla erkek işine karışmış olmak istemiyordur.

Tartışma ve Yorum

Bütün normal insanlar, düşünme yeteneğiyle doğarlar ve zamanla bu yeteneklerini geliştirirler. İnsana özgü bir etkinlik olan düşünme, zekâ ve aklın bir edimselleşmesi olarak kabul edilir. Bir insan ne kadar akıllı veya zeki ise düşünme becerisinin o denli yüksek, soyut veya ileri olması beklenir. Düşünme becerisi, sistematik zenginleştirilmiş deneyimlere bağlı olarak geliştirilebilir. Modern eğitim süreci, bireyi sistematik ve farklı uyarıcılarla karşı karşıya getirmek ve buy yolla onun zihinsel süreçlerini geliştireye yöneliktir. Üst düzey düşünme becerisi gerektiren bilim, teknoloji ve felsefe, onları üreten eril usun güdümünde, zaman içinde cinsiyetçi bir tahakküm aracına dönüşmüştür. Aksi halde dişil usun entelektüel konularda yeteneksizliğine hükmetmek gibi bir metafiziğe teslim olmamız gerekirdi.

Dişil usun doğasını ve rekabet potansiyeli tespit etme mevzusunda, internetin cinsiyeti ve cinsiyete özgü uslamlama yetenekleri üzerine etkisine dair bazı yeni sorularla karşı karşıya kalırız: Sanal dünya, içinde kadının ikamet edebileceği şekilde inşa edilebilir mi? Dişil us, eril usun inşa ettiği sanal mekânlarda kendini gerçekleştirebilir mi? Çevrimiçinde kötü muamele önlenebilir mi? Siber güvenlik yasaları, bilişim etiği ve dijital kültür, dişil usun etkin katılımına münasip midir?

Sorunun kadınların internet erişimine yönelik fiziki alt yapıyla ilgili olduğunu varsayabiliriz. Fakat evlerinde internet erişimi olan kadınların erkeklere göre daha az internet kullandıklarına dair veriler (Bkz. Indianexpress 2015), bu varsayımı zayıflatır. Sorunun, kadınların eğitim seviyesiyle ilgili olduğunu varsayabiliriz. Fakat farklı veriler bizi başka geçerli nedenler aramaya sevk eder. Örneğin ortaokul ve lise seviyesinde teknoloji, mühendislik, matematik ve bilgisayar bilimlerinden Örneğin Kanada’da, kadınların PISA’da erkeklerden daha düşük puan almaları ve üniversitede sosyal bilimleri tercih etmeleri (Bkz. Hango 2013, Table 3), doğuştan yeteneksizlikle değil, sosyalleşme ve sosyolojik sezgilerle ilgili olabilir. Sorunun kaynağında eril usun egemenliği hissettiren adaletsiz tahakkümünü arama eğilimindeyiz. Bu kültürel çalışmalarla ilgili olduğu kadar, zihnin bilişsel mekanizmalarıyla da ilgilidir. Şöyle ki eril iktidarın güdümünde cinsiyet ayrımcılığı, doğal-biyolojik farklılıkları toplumsal alanda yeniden, üstelik katlanmış biçimde yeniden üretiyor olabilir. İnsanlar kültürel olarak da antropolojik olarak da bedensel farklılıkları bir avantaj ve dezavantaja dönüştürmeyi olağan kabul ediyor olabilirler.

Sanal Dünyanın Kadın Düşmanlığı İçin Uygun Koşulları

İnternet, misojinizmin (misogyny=kadın düşmanlığı) ele geçirmek üzere olduğu yeni cennettir. Misojini, kadınlara karşı duyulan soğukluk, antipati veya abartılı düşmanlıktır. Az da olsa kadınlarda da görölmekle birlikte genelde bir eril tutumdur. Kadın düşmanlığı, ne doğal ne de etikdir, daha ziyade politik bir ideolojidir. Eril us tarafından gündelik yaşamın bir uzantısına dönüştürölen hatta kuşatılan internet, giderek misojinik etkilerle sarmalanmaktadır. “İleri düzey kadın düşmanlığı”, bazı ekstrem durumlarda dijital gözetim ve otokontrol tarafından bastırılrsa da artık biliyoruz ki internetin arayüzlü sanal ortamında hayata geçirilme imkanına daha çok kavuşuyor.

Çevrimiçi Özgürlük Hissinin Yanıltıcılığı

Etkileşim olgusuna dayanan sosyal ağlar, kullanıcıların web 1.0'a göre daha fazla çevrimiçi olmalarına ve çevrimiçinde daha fazla zaman geçirmelerini sağlar. İnsanlar, birer sosyal ağ kullanıcısı olarak ömürlerinin kayda değer bir bölümünü, örneğin yaklaşık 5 yıl 4 ayını (Bkz. Asano 2017) teknolojiyle içli dışlı geçiriyorlar. Etkileşimli web'de kullanıcılar hem başkalarının hem de kendilerinin ürettiği metin, görsel, video, animasyon, grafik ve ses dosyaları paylaşabilirler; kişisel ve profesyonel iletişim ağlarını özgürce kurabilirler. Bu durum, “Sanal ortamda her şeyi yapmak serbest, her amacı gerçekleştirmek mümkündür.” diyen yanılsamalı bir özgürlük tasarımına yol açar. Örneğin mesafeyle ilgili kısıtlamalar, zamandan tasarruf anlamında gevşetilmiştir, bu doğru. Bununla birlikte özgürlük ve imkânlar, bütün durumlarda sonsuz değildir, çoğu durumda sınırlandırılmıştır. Yazılımsal güçlükler ve donanım teknolojileri kadar, etik ilkeler ve hukuki metinler de sanal dünyayı sınırlandırır. Öyle ki sanal alem, kendisini giderek gerçek dünyaya benzetecek olan normlar ve yazılımlarla biçimlendirilmektedir. Sınırsız kudret ve güç istenci, sanal evrende dahi imkansızdır. Kullanıcılar, ortam tarafından sınırlandırılmış bir özgürlüğü tadarlar. Kullanıcıların özgürlüğü, kaynak tarafından sunulan **ortam etkileşim seviyesi** ile sınırlıdır.

Yaptırım Zayıf Çevrimiçi Şiddet Tanımı

Çevrimiçi şiddeti, bir “şiddet” türü tanımlamaya ihtiyaç vardır; şiddete dair tüm yüklemeleri çevrimiçi şiddete aktarmanın önündeki engeller, giderek daha fazla kişiyi rahatsız etmektedir. İnsan onurunun eşitliği ve evrenselliği, çevrimiçinde henüz ilkesel düzeyde bile sağlanmış değildir. “İlk olarak çevrimiçi şiddet, bir şiddet olarak ele alınmıyor. İkinci olarak ifade özgürlüğü adıyla insanlar istediklerini söyleyebilme hakkına sahip oluyorlar. Çevrimiçi dünyada kadınlar ve diğer cinsiyetler, ikinci sınıf vatandaş muamelesi görüyorlar. Kadın ve diğer cinsiyetler, yaşadıkları dünyanın hiçbir yerinde kendi bedenleri ve yaşamları üzerine kendi kararlarını verebilen failer (özneler) olma hakkına ve kapasitesine sahip görölmüyor” (Caturani, 2014). Kadının küçümsenmesi, şiddete maruz kalması veya erkeğin arzu nesnesi haline getirilmesini ifade eden cinsel tacizin, eril us tarafından düzenlenmiş eğitim ortamlarıyla ve sosyalleşmeyle bağlantısı, eğitim teknoloji ve sosyal medya teknolojileri bağlamında yeterince tartışılmamıştır, tartışmaya açık bir konudur.

Çevrimiçi Tahakkümü Kolaylaştırıcı Unsurlar

Maryland Üniversitesinde yapılan bir araştırmaya (2006) göre erkek kullanıcı hesaplarının 3.7 kere müstehcen ve tehdit içerikli mesajlara maruz kalırken kadın kullanıcı hesapları 100 kere maruz kalmaktadır (Hess 2014). İnsanın Sonu (The End of Men) adlı kitabıyla tanınmış bir yazar olan Hanna Rosin, 2007 yılında çevrimiçi de yazmaya başladı fakat en fazla 7 yıl içinde

geldiği noktada, kadını çevrimiçinde rasyonel bir tercih yapmaya zorlayan koşulları şöyle tasvir etmektedir:

“Çevrimiçi tacize maruz kalan kadınlara iki seçenek kalıyor: Ya çevrimiçini terk etmek ya da [tacize] rıza göstermek” (Hess 2014).

Rosin 'e göre çevrimiçi, kadının defolup gitmesi gereken mekanlardan biri olma niteliği gittikçe öne çıkarılmaktadır. Örneğin sahte profiller, saldırganların ahlaki ve hukuki denetimin ötesinde kalmalarını mümkün kılmaktadır. Bu yolla kınanma ve dışlanmadan, yasal ve kolluk kuvvetleri takip ve tahkikatından kaçabiliyorlar. Kadın kullanıcılara, “Tecavüzü hak ediyorsun!” diyen tehdit mesajları yazabiliyorlar. Çevrimiçinde etkileşimin yüz yüze olmaması ve tepkinin zamansal olarak gecikmesi, şiddet eğilimli kullanıcılara cesaret vermektedir.

Dişil Usun Düşük Çevrimiçi Farkındalığı

Çevrimiçi teknolojilerin kariyer için kullandığı bir dönemde, kadınların internetin avantajları hakkındaki farkındalıklarının erkeklerle kıyaslandığında çok düşük olmasını not etmeliyiz. Örneğin evlerinde internet bağlantısı olan Hintli kadınların yaklaşık yarısı (%49) internet kullanmak için bir neden bulamadıklarını söylemişlerdir. Bu arada Hintli kadınların sadece 3'te 1'inin internet bağlantısına sahip olduklarını, bunlar arasında ise yüksek gelir düzeyindekilerin daha fazla internet kullandıklarını belirtelim (Indianexpress, 2015). Türkiye'de vatandaşların yarıdan fazlası (%61.2) internet kullanıcısı fakat kadın kullanıcı oranı (%51.9), erkeklere (%70.5) göre daha kötü durumda (TUIK, 2016). Birçok ülkede dijital uçurum, cinsiyet ayrımına duyarlılık göstermektedir.

Yaşam Alanlarının Eril Taksimi

Kamusal ve özel alan, eril usun ürünü olan bir iktidar tarafından ve erkekler arasında üleştirilmiş görünür. Toplumsal yapı ve gündelik yaşam, her zaman erkeksi tavırlar sergileyen “devlet” tarafından biçimlendirilmektedir. Eril devlet, evin içi olan özel alanı, evin reisi olan erkeğin egemenliğine emanet etmiştir. Yöneten eril usun yaşam alanlarını taksimi, örneğin Türkiye'de yaygın kabul görmektedir. Sosyal medyada yüzbinlerce kişi tarafından paylaşılan aşağıdaki tweet bir özet niteliğindedir:

“Erkek devlettir; yönetir, korur, sahip çıkar. Kadın millettir; devleti yalnızca o ayakta tutar” (22 Şubat 2017, Twitter Inc).

Diğer tüm özdeşliklerde olduğu gibi, “Erkek devlettir” yargısında, özne ile yüklem yer değiştirdiğinde perspektif değişmelidir. Bu, “İnsan düşünendir.” ile “Düşünen insandır.” yargısı arasındaki “doğrudan dönüşüm” ilişkisine benzer. Öyleyse tutarlı biçimde “Devlet erkektir.” diyebiliriz. Erkek ile devlet ilişkisi bu aşamada, özdeşlikten “tam girişimlilik” ilişkisine dönüşür. Erkek, sonradan inşa ettiği devlet ile kendisi arasındaki eksik girişimlilik ilişkisini, “olmazsa olmaz ilişkisi”ne, daha geniş açıdan ele alındığında karşılıklı koşul ilişkisine kadar ilerletmiştir. İktidar ilişkileri eril usun kendisiyle erk arasında karşılıklı koşul ilişkisi kurmasıyla dişil usun dışlandığı, dışarıda tutulduğu kapalı bir iç ilişkisine dönüşmüştür. Dışarıdaki yabancı olarak kadınlar, bu eril tesisata itaat ederler. Dişil ustan, örneğin şuna benzer bir çıkarıma ulaşması beklenmektedir:

“Mini etek giyip toplu taşıma araçlarına binersem bu beraberinde bazı riskler getirir ve ben bunu göze alıyorum.”

Eril usla etkileşimle giren özbilincine ulaşmış dişil us için deneyim, kendini her zaman kuşatılmış bir alandaki alanda özgürlük deneyimine izin verildiğidir. Kadınların, kadınların dünyasında istediklerini giyebilirler fakat erkeklerin dünyasına çıktıklarında giyimlerini eril sınırları ve eril meşruiyeti hesaba katarak düzenlemeleri gerekir. Eşitliği temin eden ilkelerden biri olan “karşılıklık”, örneğin giyim kuşamda bile edimselleşmez: Eril duyum ile eril uslamlama ilişkisi... Erkekler, kadın ortamlarına da erkek ortamlarına da aynı kıyafetlerle girebilirler. Kadın, kamusal alana çıkarken eril uygunluk kriterini gözeterek ön hazırlık yapmak zorundadır. Aksi halde taciz ve tecavüzü “hak edecektir”. Bu da dişil usun, eril unsurlar tarafından meşgul edilerek gelişiminin zayıflatılması hatta geriletilmesi anlamına gelebilir.

Sonuç

Kadınlar için dijital çevrimiçi teknolojinin nimetlerinden yararlanma ve kadın düşüncesini geliştirme olanağı, kaçan bir fırsattır. Dişil us, çevrimiçi kadınların zekâlarıyla ön plana çıkma fırsatını ellerinden alınmasıyla rekabette haksızlığa maruz kalmıştır. Dişil usun, Web 2.0’da kendini yeniden inşa etme teşebbüsünde bulunsa bile, bunda başarılı olması gittikçe güçleşmektedir.

Çevrimiçi teknoloji de eril usun kendi aralarındaki hiyerarşiyi beslediği gibi kadın-erkek arasındaki ayrımı da derinleştirmiştir. Çevrimiçi teknoloji, dişil usa yabancıdır. Kötü olanı, dijital uçurumun gittikçe artması ve bunun dişil us için daha derin bir dezavantaj haline gelmesidir. Teknoloji kullanan dişil us, basitçe söylendiğinde, bir kere daha kendi inşa etmediği bir dünyaya göçe zorlanmaktadır. Uluslararası bir göçmen gibi uyum, adaptasyon, oryantasyon ve kabul sürecini yaşaması gerekir. Kadının sanal dünyadaki ikameti, göçmenlik-mültecilik statüsündedir. Bir göçmen, her türlü rekabette yerel sakinlere göre dezavantajlı başlangıç koşullarına sahiptir.

Öte yandan her şeye rağmen, kadınlar arasında çevrimiçi olmanın avantajlarına dair farkındalığa ihtiyaç var. Kadınlar, çevrimiçi dünyaya daha az bağlanarak, oradaki durumlarla daha az etkileşime girerek zaten aleyhlerine olan toplumsal eşitsizliği, zihinsel eşitsizlik olarak da deneyimlemiş oluyorlar.

Kadınlar, aktif internet kullanıcı olarak zekâ gelişimlerini artırabilirler. Dişil usun gelişimi, eril usla rekabet için zorunludur. Aksi halde dijital kültür içinde kadın giderek pasifleşebilir, bir nesne olma durumu pekişebilir. Kadın, kadınsı şeyleri düşünmeye yöneltilir. Eril us, kendine özgü yöntemlerle inşa ettiği dışsal gerçekliğe dair kavramsal düşünmeyi dişil ustan uzak tutmakta gevşek davranmaz.

Çevrimiçi kadınları, eğer sanal dünyada güven duygusunu yitirdiklerinde artistik ve entelektüel yeteneklerini sergilemeleri zorlaşabilir. Bu durumda erkekler, kadının aleyhine işleyen sanal dünyada yeni bir egemenlik alanı inşa edeceklerdir. Böylece kadın için gelecek, bugünden kötü olacaktır.

İnsanlık, binlerce yıllık serüvenin sonunda, başa çıkılmaz sorunlarla sarmalanmış reel gerçeklik dünyasına alternatif bir dünya yaratabilir, sanal dünya ise bu ütopyanın var edilmiş ülkesi olabilirdi. Gerçek evrende yeryüzü cennetini inşa edemeyeceğimizi binlerce kez deneyimledik. Bu siber Fakat gerçek toplumsal koşullarımız ve insani varoluşumuz, sorunlarımızı terk edemedik, onları da yanımıza alıp sanal dünyaya aktardık. Halbuki eril us, reel dünyanın kirlerinden arınmış tertemiz, eşit ve adil bir evren inşa edebilirdi. Gerçek dünyamıza paralel bir evrende, insanlık tarihinden günümüze kadar gelen anlatılardan hisse çıkarılmış olabilirdi. Bu paralel evrende cinsiyet eşitliği, baştan korunabilirdi. Fakat yapılamadı. Belki internete alternatif yeni bir dünya yaratmak zorunda kalmamız, eşitlikçi paralel evren arayışından vazgeçeceğimiz anlamına gelmez.

Bazı temel değerlerle ters düşmeyi göze almak yahut da sosyal medyadaki dişil temsil biçimleri, toplumsal bir normalliğe kavuşuncaya kadar kadın, toplumsal yaptırımları göğüslemek zorundadır. Kadını ahlaki ve ailevi bir özne olarak tanımlayan bu sınırlandırıcı statü, aynı etkisini sosyal medyada da devam ettirmektedir.

Kaynakça

- APC. (2014). Feminist Principles of The Internet. Febr 16, 2017 tarihinde Gender IT.org: <http://www.genderit.org/articles/feminist-principles-internet> adresinden alındı.
- Aristoteles (1989). Organon 1: Kategoriler, Çeviren Hamdi Ragıp Atademir, Ankara: MEB Yayınları.
- Aristoteles (1957), Aristotelis Politica. Der. W. D. Ross, Oxford: Clarendon Press.
- Asano, E. (2017, Jan 4). "How much time do people spend social media (infographic)". Nisan 24, 2017 tarihinde Social Media Today: <http://www.socialmediatoday.com/marketing/how-much-time-do-people-spend-social-media-infographic> adresinden alındı.
- Ataman, M. (2009). Feminizm: Geleneksel Uluslar arası İlişkiler Teorilerine Alternatif Yaklaşımlar Demeti. Alternatif Politika.
- Blake, C. (2015). Defining technology literacy: skills studenst need for personal and professional success. Concoridia Univeristy Nebreska. <http://online.cune.edu/defining-technology-literacy/> adresinden 20 Şubat 2017 tarihinde alındı.
- Caturani, D. (2014, Sept 16). Why do the Feminist Principles of the Internet Matter? December 20, 2016 tarihinde Engage Media: <https://www.engagemedia.org/blog/why-the-feminist-principles-of-the-internet-matter> adresinden alındı.
- Chemaly, S. (2014). There's No Comparing Male and Female Harassment Online. February 20, 2017 tarihinde Time/Feminism: <http://time.com/3305466/male-female-harassment-online/> adresinden alındı.
- Dawley, L. (2009). Social Network Knowledge Construction: Emerging Virtual World Pedagogy (Cilt 17). Horizon: On the Horizon.

- Demos (2016). New Demos study reveals scale of social media misogyny. <https://www.demos.co.uk/press-release/staggering-scale-of-social-media-misogyny-mapped-in-new-demos-study/> adresinden 20 Şubat 2017 tarihinde alındı.
- Derrida, J. (1999). İnsan bilimlerinin söyleminde yapı, gösterge ve oyun. Çeviren Öney Gözel, Toplumbilim Dergisi (Jacques Derrida Özel Sayısı), 10, 165-173.
- Descartes, R. (1997). Yöntem Üzerine Söylem. Çeviren Aziz Yardımlı, İstanbul: İdea Yayınevi.
- European Parliament (2015). Surveillance and censorship: The impact of technologies on human rights. Doi (pdf): 10.2861/035360, Doi (paper): 10.2861/676232.
- Hango, D. (2013). "Gender differences in science, technology, engineering, mathematics and computer science (STEM) programs at university". Statistics Canada – December 2013 Insights on Canadian Society.
- Hegel, G. W. (1986). Tinin Görüngübilimi, Çeviren Aziz Yardımlı, İstanbul: İdea Yayınevi.
- Hess, A. (2014). Why Women Aren't Welcome on the Internet. Şubat 20, 2017 tarihinde Pacific Standart:<https://psmag.com/why-women-aren-t-welcome-on-the-internet-aa21fdb8d6#a5gfl5w35> adresinden alındı.
- Hilton, J. K. (2003). The Effect of Technology on Student Achievement. M. Khosrowpour içinde, Information Technology and Organisation (s. 170-182). New York: İdea Group Inc.
- Huysse, J. V. (2015, Aug 28). We're committing to a more diverse Twitter. Şubat 18, 2017 tarihinde Blog.Twitter:<https://blog.twitter.com/2015/we-re-committing-to-a-more-diverse-twitter> adresinden alındı.
- Hume, D. (1976). İnsanın Anlama Yetisi Üzerine Bir Soruşturma. Çeviren Oruç Aruoba, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- ICT (2015). "ICT 2015: The world in 2015". Nisan 26, 2017 tarihinde <https://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Documents/facts/ICTFactsFigures2015.pdf> adresinden alındı.
- Indianexpress. (2015). Almost half of Indian women find no reason to use Internet, says Google. Fub 20, 2017 tarihinde The Indian Express Tech.i.e.: <http://indianexpress.com/article/technology/technology-others/49-indian-women-find-no-reason-to-use-internet-oogle/> adresinden alındı.
- Internet Live Stats (2016). <http://www.internetlivestats.com/internet-users>. Erişim tarihi: 20.02.2017.
- Işıkli, Ş. (2014). Kadına Tahakküm ya da Eril Us'un Tavırları. Akademik Bakış (Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi) (43). Kırgızistan.
- Işıkli, Ş. ve Küçükvardar, M. (2016). Bilişim Devrimi: Teknolojinin Felsefi ve Sosyolojik Analizi. Ankara: Birleşik Kitabevi.
- Işıkli, Ş. (2014). Büyük Veri, Epistemoloji ve Etik Sorunlar, AJIT-e: Online Academic Journal of Information Technology, 2014 Fall/Güz – Cilt/Vol: 5 - Sayı/Num: 17 DOI: 10.5824/1309-1581.2014.4.006.x, http://www.ajit-e.org/?menu=pages&p=details_of_article&id=135.

- Kant, I. (2002). Gelecekte Ortaya Çıkabilecek Her Türlü Metafizikine Prolegomena. Çeviren İonna Kuçuradi, Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Derneği Yayınları.
- Konca, T. (2011). Lilith: İlk Kadın, İlk İnsan. İstanbul: Cinius Yayınları.
- Kuran'ı Kerim. (2013). Çeviren Elmamlili Muhammed Yazır. İstanbul: Huzur Yayınevi.
- Locke, J. (2000). İnsan Anlığı Üzerine Bir Deneme, Çeviren Meral D. Topçu, 2. Baskı, İstanbul: Öteki Yayınevi.
- Lee, N. (2016, June 30). Focusing on diversity. Şubat 18, 2017 tarihinde BlogGoogle: <https://blog.google/topics/diversity/focusing-on-diversity30/> adresinden alındı.
- Marty, A. (2016). What's the link between intelligence and violent behavior?. <https://sacsconsult.com.au/blog/whats-link-intelligence-violent-behaviour/> adresinden 14 şubat 2017 tarihinde alındı.
- Mestçi, A. (2009). Akademik Bilişim Konferansı. Web 2.0 Teknolojisi & İnteraktif Pazarlama ve Reklam Modelleri (s. 589-596). İstanbul: Harran Üniversitesi.
- Merchant, C. (2006). "The Scientific Revolution and The Death of Nature," *Isis*. 2006, 97:513–533.
- Şeriati, A. (1996). Muhammedi Tanıyalım. Çeviren Ali Seyyidoğlu, Ankara:Fecr Yayınları.
- Orhan, Ö. (2015). "Aristoteles'te Siyasal Yönetim Kavramı ve Politika'nın Türkçe Çevirilerinin Bir Eleştirisi". Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt 70, No. 3, 2015, s. 607 – 653.
- TUİK. (2016). Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması-2016. Ankara: TUİK Yayınları.
- Visscher vd. (2006). "Assumption-Free Estimation of Heritability from Genome-Wide Identity-by-Descent Sharing between Full Siblings". *PLoS Genetics*. 2 (3): e41. doi:10.1371/journal.pgen.0020041.
- Williams, M. (2015, June 25). Facebook Newsroom. Şubat 15, 2017 tarihinde Facebook Inc.: <http://newsroom.fb.com/news/2015/06/driving-diversity-at-facebook/> adresinden alındı.